

Domorodec

Glasnik DSZSD

letnik 1

V četrtek 7. kimavca 2023, Maribor

številka 4

Uvodnik

Oj mile sestre in dragi bratje!

Osti jarej svobodni, neodvisni, samostojni, svojepravdni, ozaveščeni ljudje, in člani ter članice Domorodne Skupnosti Zedinjenih Slovenskih Dežel – DSZSD!

Kljub temu, da je bil pretekli mesec vrhunec poletne sezone dopustov, se je v naši domorodni skupnosti odvijalo pestro dogajanje.

Najprej so nas vse skupaj presenetila huda neurja s katastrofalnimi poplavami, kmalu nato smo praznovali mednarodni dan domorodnih ljudstev (9. 8. 2023), nadaljevali smo s predstavitvijo DSZSD na stojnici na Bolšjem–kramarskem sejmu v Mariboru, naši člani pa so se tudi kot delovno moštvo udeležili pomoči pri odpravljanju posledic poplav v Kamniku na Krajnskem.

Sklenili smo nedvomno pozitiven dogovor o sodelovanju s pekarnami Pečjak, ki so nam že dostavile pekovske izdelke (Trubarjev sadni kruh ter Čokine, Orehove in Domače kekse), ki jih bomo delili obiskovalcem na predstavitveni stojnici DSZSD. Direktor Silvester je tudi pristopil v naše domorodne vrste, zato vas pozivamo, da v kolikor imate možnost, pekovske izdelke za lastno uporabo kupujete v pekarnah Pečjak in zanje med svojimi znanci tudi zastavite kakšno dobro besedo.

Skupina členov in članic DSZSD, ki deluje na področju Pravda, je pričela z aktivnim pregledom virov in slovstva, ki se nanaša na Slovensko Staro

pravdo, kar je nedvomno potrebno pohvaliti.

Kot kaže se je pričelo premikati tudi v smeri organiziranja predstavitvene stojnice DSZSD v Deželi Krajnski. V ta namen je bil opravljen že prvi sestanek. Dogovorjeno je bilo, da bodo zainteresirani Krajnci v Maribor poslali ekipo, ki se bo seznanila z načini predstavitve DSZSD zainteresiranim ljudem, Štajerci pa jim bodo zagotovili ves potreben material za začetek, v kolikor bo mogoče pa bodo za prvo predstavitev tudi poslali nekaj znanih okrepitev.

Kot boste lahko danes sami prebrali v tokratni številki Domorodca, se zadeve v pozitivni smeri premikajo tudi na področju Občevanja. Spet smo dobili pisni prispevek še enega sodelavca ter drugi prispevek prvega sodelavca, tako da se naša ekipa lepo krepi.

Glede na to, da je pred nami začetek jeseni, predvsem pa konec sezone letnih dopustov, lahko v tem in v prihodnjih mesecih pričakujemo še več dobrih novic in zlasti krepitev pozitivnega trenda aktivnega sodelovanja na vseh področjih DSZSD. Zedinjeni zmoremo vse!

Osti jarej in pravda z vami!

Glasnik Domorodec

Uredništvo

Novice

Tudi moštvo prostovoljcev DSZSD je pomagalo pomoči potrebnim po katastrofalnih poplavah

Ker smo kmalu po katastrofalnih poplavah v začetku meseca velikega srpana, prejeli več pobud naših členov in članic, da bi organizirano pomagali pomoči potrebnim na Koroškem, v Savinjski dolini (Štajerska) ali na Gorenjskem (Krajnska), smo v zvezi s tem razposlali pismo našim članom in članicam z dvema pozivoma.

Prvi poziv se je nanašal na konkretno pripravljenost pomagati oškodovancem na enem izmed zgoraj navedenih treh najbolj prizadetih območij. Drugi poziv se je nanašal na to, kdo konkretno potrebuje pomoč in je doma v enem izmed zgoraj navedenih treh območij.

Prejeli smo odziv oziroma odzive tako na prvi, kot tudi na drugi poziv. Na DSZSD se je po pozivu obrnila naša članica Milena iz Kamnika in zaprosila za našo pomoč. V stanovanjskem bloku jim je zalilo kletne prostore. Bilo je kar meter in pol vode ter blata in mulja, ki ga je bilo potrebno odstraniti in prostore očistiti.

Stanovalci so bili po večdnevem čiščenju izčrpani, pa vendar polni pozitivne energije. Na pomoč jim je odšlo šest prostovoljcev članov DSZSD iz Dežele Krajnske, ki so jih okrepili prostovoljci iz Dežele Štajerske. Očitno so naši prostovoljci kar precej delali, pri opisu dogajanja pa so bili bolj skopi. Zapisali so zgolj: »Ko vidiš tako katastrofo te stisne. Ostaneš brez besed. Čeprav v katastrofi, je bila čudovita izkušnja. Slike o stanju na terenu povedo vse.«

Poleg delovne ekipe DSZSD, smo prejeli tudi nekaj finančnih nakazil namenjenih pomoči potrebnim po katastrofalnih poplavah, ki jih bomo po skupni odločitvi na eni izmed prihodnjih več DSZSD namenili neposredno izbrani družini s prizadetih območij. V kolikor še kdo želi prispevati finančna sredstva v ta namen, jih lahko nakaže na TRR: SI56 0284 3026 4602 406; za Društvo ONO (dolgo ime Društvo ogledniki naravnega okolja), Kresnica 31 A, 2212 Šentilj v Slovenskih goricah, namen nakazila: za pomoč v poplavah.

Lipa – drevo življenja slovenskih domorodcev

Lipa se kot drevo življenja pojavlja v srednji Evropi zlasti na območju severnega Jadrana, Alp, Tater in zgornjega Podonavja, z eno besedo, povsod tam, kjer so še pred Rimljani bivali Sloveni, Slovenci, Veneti ali Vendi oziroma Vindi.

Sloveni ali Slovenci smo nedvomno domorodno

Ljudstvo s prastarim jezikom in starožitno omiko, v katere duhovni simboliki izstopa lipa kot mistično drevo življenja, drevo zdravja, sodno drevo, drevo zmage, drevo rodovitnosti in kot družabno ali plesno drevo.

V Evropi rastejo tri vrste lipe. V južnejših evropskih predelih uspeva srebrna lipa (*tilia argentea*), v srednji Evropi in torej tudi na Slovenskem pa prevladujeta drugi dve vrsti lipe. Črna lipa ali *tilia parvifolia* ima nekoliko temnejše deblo in listje, pa tudi manjše, a gostejše cvetove. Pogosto jo imenujemo kar lipovec. Druga je bela lipa ali *tilia grandifolia* oziroma prava lipa, ki je svetlejša in ima večje, široke liste ter redkejše cvetove, prav tako pa cveti kak teden ali dva pozneje za lipovcem. Lipa na sploh doseže izredno častljivo starost, kar pomeni tudi do 1.200 let, in v tem pogledu prekaša celo hrast, ki velja za nemško pa tudi poljsko drevo življenja. Izmed mnogih drevesnih vrst v srednji Evropi ni razen lipe nobenega drevesa, ki bi bilo tako zdravilno, cvetoče, dišeče, hkrati pa še tako staro in mogočno, saj razteza svoje veje in vrh daleč v nebo. Nič čudnega torej, da je prav lipa drevo življenja domorodcev srednje Evrope – Slovencev.

Stara domorodna ljudstva so pred uveljavitvijo krščanstva verovala v razna božanstva, ki so jim bili posvečeni sveti gaji, logi in posamezne drevesne vrste, ki so v njih rasle. Takratni domorodci so živeli tesno povezani z naravo in so verjeli, da se v skrivnostnem in mogočnem šumenju drevesa oglašata duša gozda, pa tudi, da se je z drevesi mogoče pogovarjati. Redki posamezniki počno to še danes. Gozdovi in drevesa so predstavljala domovanje raznoraznih bajeslovnih bitij, kot so vile, palčki, škrti, rojenice, sojenice, besi, demoni, divji možje in divje žene. Ostanki starodavnega verovanja slovenskih domorodcev so se nam ohranili v raznih pravljičah, bajkah in običajih ter v navadah podeželskega prebivalstva.

Skromni viri o starem verovanju pri Slovencih pred sprejemom krščanstva kažejo na indoevropske korenine. Naši predniki so verovali tudi v drevesa in v vodne izvire, njihova staroverska domorodna svetišča pa so bili sveti gaji in logi. Vire o enem takšnih slovenskih naravnih svetišč imamo za Lurnsko polje na zahodnem Koroškem, kjer sta se v dveh različnih časovnih obdobjih odvili za Slovence pomembni bitki. Prva bitka na Lurnskem polju je potekala leta 772 med Slovenci staroverci ter bavarskimi pokristjanjevalci in njihovimi zavezniki pokristjanjenimi Slovenci. Prav posebno vlogo pri tem imajo lipe, ki so obdajale tamkajšnje staroslovensko domorodno svetišče. Druga bitka na Lurnskem polju se je odvijala sedemsto let kasneje, ko so se Habsburžani bojevali z Goriškimi

grofi za dediščino Celjskih knezov. Po tej bitki je bil v bližnji Požarnici sklenjen mir, po katerem so Habsburžani dokončno prevzeli nadzor nad slovenskimi zgodovinskimi deželami.

Lipa je bila sveto slovensko drevo že davno pred krščanstvom, to svoje mesto pa je ohranila tudi med njim. S svojo mogočnostjo kaže z zemlje na nebo in s svojo starostjo spominja na čas, kar torej pomeni na večnost. Pod marsikatero lipo so stali vodnjak, kamnita miza ali pa sedeži za vaške starešine oziroma slovensko dvanajstijo. Lipa ima zato pomembno mesto v slovenski ljudski pesmi, pa tudi med slovenskimi miti in legendami.

Pod lipo so se stoletja dolgo shajali tako vaški zbori kot tudi gorski zbori. Od nekdanje je bila središče vaškega družabnega življenja. Pod njo se je pravica že v davnih predkrščanskih časih delila v imenu nadnaravnega, starobožjega. Po prevzemu krščanstva so se stare navade prilagodile novi veri in se nekoliko spremenjene nadaljevale naprej. Pri razsojanju in odločanju o skupnih zadevah so županu pod lipo stali ob strani člani dvanajstije, ali vaški starešine, kot je določala prastara slovenska domorodna navada, v virih imenovana tudi »consuetudo Sclavorum«, po naše – slovenska navada.

Zbori in pravde pod lipo so bili sestavni del stare državne pravde slovenske Karantanije, ki ga tudi sami zgodovinski viri nazivajo »institutio Sclavenica« oziroma Slovenska pravda. Imeli so izraziti značaj slovenske ljudske pravde. Še v sred-

njem veku ni bilo po slovenskih krajih nobene cerkve, nobenega gradu, vasi, trga in mesta brez lipe, kar povsem ustreza dejstvu, da je lipa Slovencem sveto drevo. Vseskozi je bila deležna visokega spoštovanja vseh narodnih slojev, ne le pri kmetstvu, temveč tudi pri plemstvu in meščanstvu.

Znameniti zbori pod lipo so se med Slovenci najdlje ohranili v Beneški Sloveniji, ki je več stoletij sodila pod Beneško republiko. Kot poročajo zgodovinski viri, je Beneška Slovenija imela svojo popolno samoupravo in je bila neke vrste državnica v državi. Z odlokom beneškega Senata z dne 2. malega travna 1788 se naravnost imenuje Beneška Slovenija: »come una nazione diversa e separata dal Friuli si governava da se« – Slovenija si je kot drugačen in od Furlanije ločen narod vladala sama.

Zbor hišnih gospodarjev pri Beneških Slovencih so imenovali »sosednja«, enako tudi na sosednjem Tolminskem. Vse beneškoslovenske sosednje so bile združene v dve sodolini – veliki županiji, ki sta jima predsedovala velika župana. Velika županija je zborovala pod lipo, pod katero je stala kamnita miza s sedeži, zato se je imenovala tudi »banka«.

21 sosednj sodoline gornje Nadiže je tvorilo Landarsko banko, ki je zborovala pod lipo v Bjačah in v Tarčentu, 15 sosednj sodoline Št. Lenarta pa je tvorilo Mjersko banko, ki je zborovala pod lipo v Dolenji Mjersi. Skupna večja ali zborovanje obeh bank je potekala pod stoletnimi lipami pri Svetem Kvirinu ob Nadiži, kjer se stekata obe sodolini. Najstarejši ohranjen zapisnik o sosednji je iz leta 1401 in se nanaša na pravdo pod lipo v Landarju.

Lipa je obenem tudi simbolično drevo ljudskega veselja. Vrhunec družabnosti predstavlja ples pod lipo. Ob veselem razpoloženju vaške srenje je lipa torej veljala tudi za plesno drevo. Nekoč je imel ples pod lipo celo obredni značaj. Najlepše je ohranjen starodavni običaj na Koroškem, kjer ga imenujejo »rej pod lipo« ali tudi »visoki rej«. To je izredno stara oblika plesa, ki je nekoč pravzaprav pomenil obred uvajanja mladih v družbo odraslih. K reju pod lipo

sodi še en stari slovenski običaj, "štehvanje".

Lipa oziroma natančneje lipovi listi v srednjeveških grbih simbolizirajo božji značaj oblasti. Posebej značilni so lipovi listi v dragotinah grbov velikašev in rodbin s področja starodavne Slovenije in njenega dela – Karantanije ali Karantanske Slovenije. Slovenski klobuk z lipovimi listi, ki visijo s krajev, najdemo na pečatu Henrika Goriško-Tirolskega (1303), sina koroškega vojvoda, klobuk okrašen z lipovimi listi, pa ima v dragotini svojega grba tudi maršal Koroške še leta 1317. Perjanica z lipovimi listi se prav tako nahaja v dragotini grba štajerskega maršala Hartnida iz leta 1278. Od leta 1363 so v grbu vojvodine Koroške bizonovi rogovi ter lipovi listi na palicah, ki poganjajo vodoravno z rogov. Na desni strani so lipovi listi črni, na levi pa so rdeči. Lipovi listi so bili kasneje v obdobju Socialistične Republike Slovenije, sestavni del grba SRS. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil lipov list osrednje znamenje prebuditvene akcije "Slovenija, moja dežela" in slovenske pomladi nasploh.

Pomembno vlogo v ljudskem življenju so imele tudi lipove veje. V slovenskih deželah na Štajerskem, Krajskem in Koroškem so nekdanj zatikali lipove vejice na okna svojih hiš, da bi nanje sedel Sveti duh. Obenem so na ta način od hišnega praga odganjali coprnice in tudi, da ne bi mogle priti k živini kače in druga golazen. Tudi to početje izvira iz predkrščanskega praznovanja pomladne rasti. V krščanstvu so se značilnosti tega starega praznovanja prenesle na "binkošti". Po naši deželi so z lipovimi vejami pomagali tudi oboleli živini. Zanj je veljalo, da je bila namreč uročena, in s tepežem z lipovo vejo so pravzaprav topli tisto čarovnico, ki je živino uročila.

Lipa je nekdanj pomagala tudi dekletom, da so našle ženina. Po ljudskem izročilu je moralo deklet, ki se je želelo omožiti, na božični večer oditi iz hiše do najbližje lipe. Moralo jo je objeti in jo prositi, naj ji ga pomaga najti. Nato je odlomilo vejico te lipe, jo odneslo domov, zažgalo in njen pepel shranilo. Ob Svetih Treh kraljih je moralo ta pepel stresti v kozarec vode in napitek popiti, kar ji je zanesljivo prineslo ženina.

V srednjem veku je lipa predstavljala tudi zdravje in življenje. Te njene lastnosti je že v 14. stoletju omenjal Konrad von Megenberg, številne zdravilne lastnosti lipe pa je v svoji Zeliščni knjigi (Kreutterbuch) leta 1572 opisal Hieronymus Bock. Med ljudmi sta kot vir dobrega zdravja najbolj znana lipov med in lipov čaj. Znano je, da lipovo cvetje izredno diši. Zaradi tega vonja ga imajo rade tudi čebele.

Iz lipovega cvetja čebelarji običajno pridelajo zelo kakovosten in zdrav med. Podobno velja za lipov čaj, ki je narejen prav tako iz lipovega cvetja, prav tako pa je lipovo cvetje sestavni del raznih zdravilnih čajnih mešanic. Čaj iz lipovih cvetov blaži krče in pospešuje potenje ter tako učinkovito znižuje povišano telesno temperaturo. Pijemo ga pri prehladu, pri težavah z ledvicami in pljuči. Zavretek iz lipovih listov povrne lasem lesk.

Razen lipovega cvetja in listja je zdravilno tudi lipovo lubje ter lipovo oglje. Lubje v obliki prahu ali čaja učinkovito pospešuje izločanje žolča, uporabljajo pa ga tudi pri boleznih jeter. Lipovo oglje se uporablja z vodo pri akutnih zastrupitvah, pri bruhanju, zaprtju, proti driski in pri želodčnih ter črevesnih težavah, vendar pa je treba po uporabi takoj odstraniti oglje iz črevesja z blagimi odvajali. Lipovo oglje je tudi učinkovito zdravilo za odprte, gnojne rane, saj z vezavo strupov olajša njihovo normalno celjenje. Tudi v primeru takšne uporabe lipovega oglja je pomembno, da ga z rane odstranimo s pravočasnim izpiranjem.

Lipa je tudi nasploh vsestransko uporabno drevo.

Lipov les je mehak, prožen in cepljiv, zato ga je moč dobro obdelovati in rezljati. V davnini so iz lipovega lesa izdelovali podobe malikov. Od tod tudi starodavni rek: "Stoji ko lipov bog". Kot nekoč, ga uporabljajo tudi danes v mizarstvu, rezbarstvu in kolarstvu, zaradi svojih lastnosti je namreč primeren za izdelovanje raznih modelov, igrač, glasbil (orgle), svinčnikov, vžigalic in drugih izdelkov suhe robe. Posebej značilni so loparji za peko kruha v krušnih pečeh, ki so vselej iz lipovega lesa. Nekdaj so znali izkoristiti tudi mlado lipovo lubje oz. ličje

Uporabljali so ga v vrvarstvu, za pletenje vreč, košar, pa tudi za povezovanje v vrtinarstvu in v vinogradništvu. Posebej značilna so ogrinjala iz lipovega lubja, ki so jih nekdanje kot "pelerine" uporabljali predvsem planšarji na planinah. Tovrstno ogrinjalo iz lipovega lubja še danes kot turistično atrakcijo uporabljajo planšarji v zaščiteni Preskarjevi pastirski bajti na Veliki Planini.

Najstarejša lipa na Slovenskem je Najevska lipa, ki velja za mater vseh slovenskih lip. Stara naj bi bila več kot 700 let, po nekaterih podatkih pa že več kot 770 let. Njen obseg na višini prsi je nekoč znašal kar 12,5 metra. Leta 1969 so izmerili obseg 11,24 m, kasneje pa je del oboda debla propadel in danes znaša "le" 10,70 m. Lipa je v sredi votla, na severni strani pa je gosto poraščena z mahovi in lišaji. Z južne strani je vhod v njeno notranjost. Visoka je 25,5 m. Izročilo pravi, da se je pri Najevnikovi kmetiji zaraslo skupaj dvanajst lip, zato je ta lipa tako velika in mogočna.

Lipo je mogoče najti v številnih slovenskih ljudskih ali narodnih pesmih ter mitih in legendah. V ljudskem verovanju ima značaj čarovnega drevesa,

ki varuje pred strelo in drugimi nesrečami, pred čarovnijami, boleznimi in zlimi duhovi. Še zlasti je lipa pomembna v Lurnski legendi in v Legendi o Kralju Matjažu, v katerih simbolično pooseblja slovenski narod in našo zgodovino.

Lipa kot dejansko in simbolično orožje je znana tudi iz pripovedke Martin Krpan z Vrha. Cesarstvo in Dunaj je pred Turki rešil Martin Krpan, ki je za svoje orožje v boju z Brdavsom uporabil kij iz lipovega lesa, s katerim je prestregel Turkov udarec. Tudi v tej zgodbi je veliko simbolike, izredno pomembno mesto pa znova pripada lipi, ki tudi v tem primeru ponazarja ves slovenski narod. V času bojev s Turki so namreč predvsem slovenske dežele – Bezjaška Slovenija, Krajnska, Štajerska in Koroška nosile glavno breme obrambe cesarstva pred Turki tako v ljudskem kot v finančnem smislu.

Lipa je pomembno prisotna v legendi o Kralju Matjažu, ki pooseblja slovenski narod in našo zgodovino. Glasi se tako:

»Kralj Matjaž je poražen na bojnem polju kjer stoji lipa. Ostane mu le še toliko vojakov, da vsi skupaj najdejo prostor v senci te lipe. Z njimi se umakne v goro, ki zagrmí in jih zapre v votlino. Ko se bo Matjaževa brada devet krat ovila okrog kamnite mize se bo skupaj s svojimi zvestimi vojaki zbudil. To se bo zgodilo tedaj, ko bo na svetu največja stiska, prišle bodo vsakovrstne nadloge in draginja bo prekipela do viška. Slovenskih rodoljubov bo ostalo le še toliko, da se bodo razvrstili v senci ene lipe. Ko bo napočil Matjažev čas, bo na božični večer pred njegovo votlino zrasla lipa. Ozelenela bo in zacvetela tako sladko, da bo vso okolico napolnila s prijetno vonjavo. Cvetela pa bo samo eno uro, od polnoči, do ene, nato se bo posušila. Kralj Matjaž bo medtem potegnil svoj meč iz nožnice in zbudil svojo vojsko. Peljal bo svoje zveste vojake iz votline v boj zoper sovražnike slovenskega ljudstva. Duh lipovega cvetja bo krepil v boju utrujene vojščake in ranjence v hipu ozdravljaj. Mlačen veter bo navdihnil ljudi, da se

bodo pridružili Matjaževi vojski. Zbirališče bo pri košati lipi, odkoder bodo šli v boj za staro vero in pravico. Za orožje bodo prijeli vsi, mladi in stari. Poslednji boj se bo vodil na istem polju in pri isti lipi, kjer je bil Matjaž nekoč poražen. Matjažev boj, ki se je začel na božič, bo trajal do Sv. Jurija. Na Jurjevo pa bo Matjaž obesil na suho lipo svoj ščit in tedaj bo znova ozelenela. Pri kamniti mizi na polju pod lipo, ki ima sedem vrhov, bodo potem sklenili mir in ljudem bodo spet prišli nekdanji zlati časi, kakršne so poznali že pod kraljem Matjažem.

V legendi o Kralju Matjažu je polno simbolike, osrednji figuri pa sta seveda Kralj Matjaž in slovensko sveto drevo – lipa. Kralj Matjaž pooseblja slovenski narod, lipa pa korenine, h katerim se mora naš narod vrniti, če želi ne le preživeti, temveč živeti svobodno, srečno in zadovoljno. Hkrati predstavlja lipa središče vsega Matjaževega boja za odrešitev slovenskega naroda, kakor tudi drevo njegove zmage in dokončnega miru.

Lipe imajo pomembno vlogo tudi v Prerokbi o Lurnskem polju, ki se glasi:

Na zahodnem Koroškem, nekaj kilometrov severozahodno od Špitala ob Dravi najdemo vas Požarnica (Pusarniz). Vas je najbolj znana po t. i. Miru pri Požarnici iz leta 1460. Mir je bil sklenjen po bitki na bližnjem polju, ki je odločala o dediščini Celjskih knezov in se je končala s porazom Goriških grofov ter zmago Habsburžanov. Odločil jo je nekdanji vojskovodja Celjskih, Jan Vitovec, ki je prestopil na habsburško stran. Pod vasjo je veliko polje imenovano Lurnsko polje, danes večinoma obdelano in posajeno s koruzo. Na tem polju, le kakšna dva kilometra naprej, v smeri proti Lienzu in vzhodni Tirolski, stoji majhna cerkvice svete Marije Magdalene.

Ob vhodu v cerkev je na oglasni deski objavljeno izredno zanimivo besedilo v nemškem jeziku, ki se glasi: "Tukaj kjer stoji idilična cerkvice svete Magdalene, je bilo pred več kot tisoč dvesto leti naravno svetišče Slovencev. V njem so rasle tri lipe

in slovenski kmetje iz okoliških višav so redno prihajali semkaj. Poroča se o bitki sredi 8. stoletja med slovenskimi staroverci in bavarskimi osvajalci. Zadnji med slovenskimi kmeti naj bi izgovoril naslednjo dvoumno prerokbo ali prekletstvo: "In ko bodo lipe tretjič zrasle, se bomo vrnili in se maščevali!"

Na polju ob cerkvi rastejo prav tri lipe in vse tri so precej mlade. Ker je lipa drevo, ki doseže častljivo starost, je povsem mogoče, da so te lipe pognale prav tretjič. V bližini nekdanjega staroslovenskega svetišča in prizorišča velike bitke, se nahaja tudi t. i. Krvava kadunja (Blut molde), kamor je steklo toliko krvi padlih slovenskih bojevnikov, da je zemlja od nje še danes črna. Tam nekje blizu, je tudi zakopano orožje, ki ga je treba najti, kajti v novi vojni bo to orožje zmagovito in bo odločilo njen izid.

Prerokba o Lurnskem polju ali Lurnska legenda ima zagotovo zgodovinsko utemeljene korenine, saj opisuje t. i. tretji staroverski domorodni slovenski protikrščanski upor – kramolo. Zgodovinski viri nam poročajo, da je prva staroverska domorodna slovenska kramola zoper kristjane izbruhnila leta 767 po smrti škofa Modesta, naslednje leto druga in leta 770 tretja.

Karantanski knez Hotimir je umrl in nasledil naj bi ga knez Volkun – Valhun. Pred njegovim ustoličenjem je izbruhnil tretji, najhujši upor nezadovoljnih staroverskih Slovencev. Kramolniki so pregnali vse tuje misijonarje in požgali ter uničili krščanske cerkve v Karantaniji. Že pokristjanjeni Slovenci so takrat poklicali na pomoč kristjane Bavarce in leta 772 so s pomočjo bavarskega vojvode Tasila upor krvavo zatrli. Ključna bitka med staroverskimi domorodnimi Slovenci in krščanskimi osvajalci pod vojvodom Tasilom je očitno potekala prav na Lurnskem polju v bližini Teurnije, danes mesta Špital ob Dravi (Spittal am Drau).

Kot kaže, je Lurnska legenda še zmerom živa (glej oglasno desko v cerkvi Marije Magdalene na Lurnskem polju). Dobro so jo poznali še tisoč let po

njenem nastanku, v 18. stoletju, v okolici bližnjega Miljskega jezera (Millstättersee), saj so uporni kmetje takrat iskali zmagovito orožje, o katerem govori legenda.

Čeprav se nanaša prav na naše prednike, Slovenci Lurnske legende skoraj ne poznamo, bolj znana pa je med danes sicer ponemčenim prebivalstvom na Koroškem. Usoda te slovenske legende dobro ponazarja, kako povsem napačen odnos do lastne zgodovine smo do danes gojili Slovenci, točneje, večina »slovenskih« zgodovinarjev. Prvi, ki je znova opozoril na izjemen pomen Lurnske legende za Slovence, je bil »oporečniški« zgodovinar, pokojni Vlado Habjan. Poudaril je, da je Lurnsko polje za slovenski narod vsaj toliko pomembno, kot je Kosovo polje za Srbe, le da se sami žal tega ne zavedamo dovolj.

Lurnska legenda je opisana v Keleminovih Bajkah in pripovedkah slovenskega ljudstva tako:

»Nedaleč od stare Teurnije proti Dravi stoji na Lurnskem polju kapela sv. Magdalene. Dalje gori so tri ponikve, imenovane Krvave krnice. Tukaj so baje Franki potolkli Slovence in razdrli žrtvenik njihovega malika. Umirajoči Mike, to je višji duhoven, je izgovoril sledeče maščevalne besede: »Kadar bodo lipe trikrat zrastle iz posvečenega zemljišča, bodo Slovenci poiskali tam zakopani dremelj (buzdovan, batog) in v krvavem boju bo žena v bližini stanujočega Partuša ubila z burkljami edinega pri življenju ostalega nemškega vojvoda. Vendar bodo Slovenci zmagali in zopet bo vstalo Borutovo kraljestvo.« - Lipe stoje še dandanašnji. Ko so se leta 1736 spuntali milstatski kmetje proti gosposki, so iskali dremelj (prav tako tudi v francoskih časih), a ga niso našli. Našel ga bo pa sin kmetice Partušice, ki ga bo rodila baš na Krstnikovo opolnoči. In tedaj bo tudi vstal kralj Matjaž iz gore.«

Z mogočnimi košatimi lipami je obkroženo še eno za Slovence pomembno simbolno mesto – Vojvodski prestol v Svatnah ali Gosposvetkem polju na Koroškem, ki je tesno povezano s slovitim slovenskim obredom Ustoličevanja.

O DSZSD

Posodobljena družbena ureditev DSZSD – 3. del

Župska veča in Veča Velike županije

Glavni način izvajanja ljudovlade je ljudska – kmečka Veča. Ljudske Veče so na različnih družbenih ravneh. Osnovna kmečka svobodnjaška (svobodinska) Veča je zbor vseh župskih svobodinov in se sestaja za vse območje posamezne Župe (Župska veča) ali skupine Žup (Veča Velike županije). Udeležijo se je lahko vsi domorodni člani, ki živijo na območju posamezne Župe ali Velike županije. Lahko pa se je udeležijo zgolj predstavniki posamezne družine živeče na tem območju. O tem se lahko sama odloči vsaka družina. Veča na vseh družbenih ravneh izvaja t. i. upravno oblast, po potrebi pa tudi sodno oblast.

Veča obvezno zboruje na prostem – pod milim nebom, za kar izbere primerno jaso, po možnosti log ali gaj. V primeru slabega vremena je potrebno upoštevati možnost umika v odprto lopo ali stavbo, ki zagotavlja primerno zaščito. To velja za Veče na vseh družbenih ravneh.

Župska veča izbere Dvanajstijo in Župana. Določa obvezne postave (pravila) domorodnih členov za ureditev notranjega življenja v smislu samostojnosti (avtonomije) ali samouprave na lokalni ravni. Vodi jo Župan – izbrani starešina modrec. Dvanajstija je ime skupine modrih ljudi – starešin modrecev, – ki urejajo sožitje med pripadniki Vaške skupnosti, a tudi na višjih družbenih ravneh. Izbrani ali ponovno izbrani so za najmanj leto dni in nikakor nimajo doživljenjskega mandata.

Veča Velike županije deluje za skupino povezanih Žup in jo je moč primerjati z okrajem. Določa obvezne postave (pravila) domorodnih členov za ureditev notranjega življenja v smislu samostojnosti

(avtonomije) ali samouprave na območju Velike županije. Vodi jo Veliki župan ali eden izmed Županov žup, ki tvorijo Veliko župo. Ima prisedništvo (Dvanajstijo) Županov v Županski pravdi, lahko pa posebej izbere, samostojno prisedništvo (Dvanajstijo). Dvanajstijo Velike županije sestavljajo Župani posameznih Žup in izbrani starešine modreci.

Župska veča in Veča Velike županije izvajata tudi sodno oblast na nižji ravni. Dvanajstija izreka odločitev na prvi stopnji, Veča Velike županije pa v primeru pritožbe izreka končno odločitev na tej ravni. Večniki Veče Velike županije izberejo Koseze – svoje predstavnike na Krajinski veči.

Krajinska veča

Krajinska veča je Veča na višji ravni in jo je moč primerjati z okrožjem. Predstavlja vmesno večo med Župsko večo ali Večo Velike županije ter Deželno večo. Temu primerne so tudi njene pristojnosti. Vodi jo Krajnik, ki mu pomaga Krajinska Dvanajstija. Ima upravno in sodno pristojnost. Od te družbene ravni naprej, vse do Veče Zedinjenih Slovenskih Dežel je organiziran povsem samostojen sodni sistem, v skladu s Slovensko pravdo. Ta je ločen od upravne organizacije. Vsaka Krajina (Dežela in Zedinjene Slovenske Dežele) ima svojo Dvanajstijo (12 izvoljenih sodnikov), ki sodijo v malih in velikih zadevah, tudi ko gre za najhujša dejanja, kot je umor. Krajinska veča izmed svojih večnikov – Kosezov izbranih na ravni Županij – izbere svoje Koseze, ki se v njenem imenu udeležijo Deželne veče.

Deželna veča

Deželna veča je osrednja in najvišja veča domorodnih ljudi na ozemlju zgodovinskih Dežel Koroške, Štajerske, Krajnske, Primorja, Prekmurja, Bezjaške Slovenije in Beneške Slovenije. Večo vodi deželni Vojvod in ima upravno, sodno in izvršilno pristojnost. V ta namen Kosezi izberejo ločene veče in njihove večnike za vsako področje. Večniki

Deželne veče tudi izberejo Koseze, ki se udeležijo Veče Zedinjenih Slovenskih Dežel, kjer zastopajo svojo Deželo. Deželni Vojvod predseduje na Veči. Pri odločitvah le soodloča in vpliva nanje s svojo avtoriteto, ne more pa odločati sam. V primeru obrambne ogroženosti ali poskusa izvajanja rodomora nad deželani, je tudi vrhovni vojaški/obrambni poveljnik na ozemlju Dežele.

Veča Zedinjenih Slovenskih Dežel

Veče Zedinjenih Slovenskih Dežel se udeležijo izbrani Deželni Kosezi v imenu svojih Dežel in predstavlja najvišji zbor predstavnikov Slovenskih Dežel. Vsaka izmed Dežel je samostojna in neodvisna skupnost deželanov in deželank v smislu nekorporativne države, na večji Zedinjenih Slovenskih Dežel pa Kosezi večniki sprejemajo skupne odločitve o vseh skupnih zadevah na najvišji družbeni ravni. Večo Zedinjenih Slovenskih dežel vodi Nadvojvod Slovenski, ki ga Kosezi izberejo izmed deželnih Vojvodov. Nadvojvod predseduje Veči. Pri odločitvah le soodloča in vpliva nanje s svojo avtoriteto, ne more pa odločati sam. V primeru obrambne ogroženosti ali poskusa izvajanja rodomora nad deželani, je tudi vrhovni vojaški poveljnik na ozemlju Zedinjenih Slovenskih Dežel.

Kosezi

Ker se vsi domorodci ali kmetje – vedno v pomenu svobodnih, svojepravnih, suverenih ljudi – ne morejo vselej udeležiti vseh več, sploh ne tistih oddaljenejših, svojo pravico in dolžnost do aktivnega sodelovanja v domorodni družbi udejanjajo tako, da izberejo svoje pooblaščenice, predstavnike, poverjenike ali zastopnike, ki posledično izvajajo njihova pravdna pooblastila in naloge. Ti se imenujejo Kosezi. Nujno in obvezno je, da imajo kandidati za Koseze družbeno pomembne in koristne lastnosti, kakršne so poštenost, modrost, odgovornost, sposobnost sodelovanja, uravnovešenost (uravnoteženost), zvestoba dani besedi, plemenitost, itd.

Deželani in deželanke, ki so izbrali Koseze na javnih večah, lahko te Koseze tudi odpokličejo ali zamenjajo, če se ti izkažejo kot neprimerni za naloge, ki so jim bile zaupane in poverjene. Odpokličejo lahko le tistega Koseza, katerega so sami izbrali, zato izbiranje poteka javno.

Kosezi so se dolžni dodatno izobraževati na številnih področjih, potrebnih za uspešno izpolnjevanje svojih nalog. Zanje je obvezno tudi redno obrambno usposabljanje. Za čim boljše izvajanje zadanih nalog obstajajo posebne Koseške veče.

Varda in Hervardi

Vardi in Hervardi so posebej izoblikovan obrambni vojaški sloj Slovenskih domorodcev, katerega naloga je braniti ozemlja Domorodne Skupnosti Zedinjenih Slovenskih Dežel pred možnimi vdori agresivnih, plenilskih ljudstev in ideologij, dokler se v splošno obrambo ne vključijo tudi ostali prebivalci. Pri tem jim v primeru dejanske nevarnosti takoj pomagajo Kosezi. Vardi in Hervardi so se dolžni usposabljati vse življenje z namenom izvajanja svoje ključne naloge. Zanje velja stroga vojaška hierarija, povelja pa so dolžni izpolniti brez kakršnihkoli pomislekov ter vprašanj in to dosledno.

Ime Hervardi je sestavljanka dveh staroslovenskih besed 'heraj' – udari in 'varda' – straža. Po slovenskem jezikoslovcu Karlu Štreklju varda izhaja iz korena besede »vard«. Pojem varda pomeni stražiti, varovati, vardevati, braniti, čuvati, paziti, ogledovati si, opazovati, skrbeti, preiskovati. Vard sam, torej pripadnik Varde ali Hervardov, pa je stražnik, stražar, čuvar, paznik, oglednik, izvidnik, skrbnik, preiskovalec. Koren besede »her«, »har«, ali »hor«, pomeni hrabro bojevanje. Beseda "Hari" pomeni "hrabro", oziroma gromovito, udarno bojevanje.

Delovanje Domorodne skupnosti v primeru izrednih razmer, poskusa rodomora ali oboroženega napada

Zgoraj opisana organiziranost in delovanje družbe Slovenskih domorodcev velja v primeru miru in običajnih razmer.

V primeru izrednih razmer, v primeru poskusa rodomora nad Slovenskimi domorodci ali v primeru oboroženega napada na ozemlje Zedinjenih Slovenskih Dežel in na njene člene, pa veljajo povsem drugačne postavbe.

V tovrstnih primerih Nadvojvod Slovenski skupaj z deželnimi Vojvodi Štajerske, Krajnske, Primorja, Koroške, Prekmurja ter Beneške Slovenije in Bezjaške Slovenije razglasijo vojno stanje in prevzamejo poveljstvo nad Vardo, Hervardi in Kosezi, ki nemudoma zavarujejo vsa pomembna mesta in ljudi, potem pa delujejo v skladu s svojimi obrambnimi načrti. Obenem Vojvodi skličejo Černido ali Črno vojsko, kar pomeni splošno mobilizacijo in vzpostavitev Splošnega ljudskega odpora.

V takšnem času ne delujejo nobene veče na nobeni ravni, ni tudi nobenih javnih posvetovanj in »modrovanj«, marveč so na prvem mestu varnost in obramba ter zaščita življenj in Domorodne skupnosti. Običajno civilno življenje ponovno zaživi šele po koncu izrednih razmer in javni sklenitvi miru.

Tričlenost socialnega organizma

Kako zgraditi družbo z ustrojem, ki bi preprečeval notranje konflikte in manipulacije ter omogočil harmonične odnose in svoboden razvoj posameznikov, pa tudi sožitje z drugimi družbami, je do današnjih dni ostalo odprto vprašanje.

A odgovor nanj je že pred dobrimi stotimi leti, ob koncu prve svetovne vojne, ponudil velik mislec in antropozof Rudolf Steiner.

Preprost razmislek pokaže, da se svoboden človek lahko razvije le v družbi, ki omogoča svobodno vzgojo in izobraževanje, svoboden razvoj kulture, znanosti in religije. To pa je mogoče le, če je ta del družbenih dejavnosti ločen od države in zavarovan pred vmešavanjem kogarkoli. Od države pa mora biti ločeno tudi gospodarstvo, urejeno kot samostojno družbeno področje. Tako ima država le posredniško vlogo med tema nasprotujočima se poloma družbe in temu ustrezen nabor svojih nalog.

Steinerjeva zamisel **tridelne družbe ali tričlenega socialnega organizma** gradi na navedenih spoznanjih in izvira iz obstoječih razmerij v družbi kot tudi iz bistva človeka. Steiner jo je predstavil že ob zaključku prve svetovne vojne, ko je skušal z njo reševati tleča nasprotja med sprtimi stranmi. S takšnim ustrojem družbe je mogoče preprečiti, da bi gospodarstvo izkoriščalo politiko za svoje interese, pa tudi, da bi se zatiranje individualne in nacionalne svobode reševalo z mednarodnimi konflikti. Steiner je menil, da bi morala srednja Evropa, ki se je takrat znašla sredi dveh ekstremnih družbenih ureditev, kreniti po svoji, neodvisno od ameriškega materializma na zahodu in od marksističnega socializma na vzhodu. Videl je, da se napoveduje prevlada anglo-ameriškega sistema, ki je želel razširiti svoj vpliv tudi v ta del Evrope.

Vsi poskusi, da bi cesarja in odgovorne veljake ter politike navdušil za novo socialno idejo, s katero bi tudi izpogajali pravičnejši in trajnejši mir, so se v tedanji kaotični družbi izjalovili in razvoj dogodkov je šel v znani smeri naraščajočega nemškega militarizma. A Steiner je idejo tričlenosti razvijal naprej in jo prvič javno predstavil na predavanju v Zürichu, čemur je sledilo več predavanj v Berlinu in drugih nemških mestih. Leta 1919 je izdal knjigo **Ključne točke socialnega vprašanja v življenjskih potrebah sedanosti in prihodnosti** (Die Kernpunkte der sozialen Frage in den Lebensnot-

wendigkeiten der Gegenwart und Zukunft, Stuttgart), ki je idejo socialnega tričlenstva nazorno predstavila. V letih 1919 do 1922 je ta ideja postala široka socialna pobuda in edina alternativa grozečemu komunizmu in vsiljenemu parlamentarizmu zahodnega tipa.

Idejo socialnega tričlenstva je Rudolf Steiner zelo angažirano promoviral. Pripravil je memorandum za kulturnike in nemški narod, sprožil zbiranje podpisov prominentnih osebnosti s področja kulture, osnoval zvezo za uveljavljanje tričlenosti ... Posebej intenzivno je deloval v Stuttgartu, kjer je z idejo na številnih predavanjih seznanjal delavce in vodstva podjetij. Ko je govoril o delavskih svetih in o novi, bolj etični socialni ureditvi ter zagovarjal razumevanje in sožitje med socialnimi sloji ter zmanjšanje socialnih razlik, nikakor pa revolucionarnega prevratništva in razrednega boja, pa pri vladajočih strukturah ni naletel na ugoden sprejem.

Razvijajočemu se nacionalsocializmu je Steiner postajal vse večji trn v peti, zato je gibanje ob vse močnejšem nasprotovanju in napadih zamrlo. Toda Steiner ni obupal in je poskušal idejo socialne tričlenosti skozi stranska vrata pripeljati v javnost – na področju pedagogike. Na pobudo Emila Molta, lastnika tovarne cigaret Waldorf–Astoria, v Stuttgartu je ustanovil **Svobodno waldorfsko šolo**, namenjeno predvsem otrokom tovarniških delavcev. Steinerjeva ideja svobodnega šolstva se je tako s tem, ko je postala temelj waldorfske pedagogike, udejanjila v praksi. Tej šoli se je Steiner vse do svoje smrti leta 1925 intenzivno posvečal; vedel je, da brez ustrezne vzgoje ni mogoče vzgojiti svobodnih in socialno občutljivih ljudi, zato je treba zdrave socialne temelje najprej postaviti na področju vzgoje in izobraževanja.

Kakšen naj bo novi ustroj družbe?

V svoji knjigi je Steiner opisal, kako bi veljalo usmerjati bodoči razvoj družbe in kakšna bi bila ustrezna družbena ureditev.

Tako v obstoju družbe kot posameznika je mogoče

razlikovati tri »življenjska področja«, od katerih ima vsako svoje zakonitosti: to so duhovno – kulturno, gospodarsko in pravno – politično življenje.

Problem, ki se vleče že od 15. stoletja, ko so se v Evropi začele razvijati moderne države, je v tem, da so ta področja v glavnem upravljana iz enega središča in na enoten način. Rudolf Steiner je ta področja obravnaval kot tri vzporedno obstoječe družbene vloge, ki jih je treba upravljati v medsebojni neodvisnosti. Prepričan je namreč bil, da stanje v modernem človeštvu zahteva nov pristop k upravljanju družbenega življenja.

Področje gospodarstva s proizvodnjo, trgovino in potrošnjo (1) ter kulturno in duhovno življenje z izobraževanjem in raziskovanjem (2) sta po svoji naravi nasprotni, vsako ima svoje zakonitosti delovanja. Zato ju je treba ločiti in hkrati omogočiti, da se vzpostavi njuno ravnovesje, kar je naloga tretjega področja, pravne države (3). Ti trije sistemi se morajo razvijati in delovati vsak zase avtonomno, obenem pa delovati v sožitju kot funkcionalna celota. Pri tem mora vsak od navedenih treh sistemov delovati v skladu z enim od načel, ki jih poznamo že od časov francoske revolucije: svoboda, enakost in bratstvo.

Ta načela je Steiner postavljal kot idealne družbene principe, vendar je vsakemu družbenemu področju pripisal svojega. Le tako razumljeni so skladni in lahko postanejo zdrava osnova družbe. Nikakor namreč ni vseeno, kateremu idealu sledi posamezno področje. Svoboda v rokah politike npr. nujno vodi v neenakost.

Kako torej usmeriti ideale? **Svoboda** lahko ustrezno deluje le tam, kjer ni pogojev, da bi prišlo do zlorabe moči: **na kulturno-duhovnem področju** kot svoboda duha, torej v raziskovanju, izobraževanju, umetnosti in religiji, da se ti lahko razvijajo brez pritiskov. Dandanes poteka hud boj za pravico do svobodne vzgoje, izobraževanja in šolanja. Svoboda duha danes politika, ko moteče posega na to področje s predpisovanjem izobraževalnih vsebin in načinov poučevanja, onemogoča. Bije se boj za

šolanje po svobodni izbiri.

Svoboda duha omogoča tudi svobodno konkurenco: pri izobraževanju in raziskovanju morajo ideje med seboj konkurirati, pri tem pa morajo, porojene v neprofitnih ustanovah, ostati javno dostopne. Šole, univerze in raziskovalne ustanove morajo biti svobodne. Le svobodno izobraževanje lahko pri otrocih vodi v primeren razvoj vseh njihovih potencialov. To področje mora poleg svobode označevati popolna odprtost, dostopnost javnosti in svobodno, neomejeno pretakanje idej.

Področje gospodarstva, ki si je priborilo svobodno konkurenco s težnjo po popolni deregulaciji in monopolizaciji, se sooča s posledicami, ki so vse bolj zaskrbljujoče: naraščajoča brezposelnost in vse večje družbene razlike ob vse večjem političnem vplivu. Tu je treba uveljaviti načelo bratstva. Ne tekmovalnost temveč sodelovanje in vzajemnost sta temelj bratstva. Temu načelu so v novejšem času odprla vrata nekatera nova, kooperativna podjetja in banke. Smoter gospodarskega področja ne sme biti dobičkonosna proizvodnja izdelkov, za katere ni realnih potreb, s težnjo po bogatenju in maksimiranju dobičkov; to deluje na družbo uničujoče. Njegova skrb morajo biti realne materialne potrebe človeštva, oster konkurenčni odnos pa mora zamenjati sodelovanje. Ob tem nikakor ni več sprejemljivo, da interes posameznika ali korporacije prevladuje nad interesom družbe. Brez tega premika – **uvajanja načela altruizma proti sedanjemu egoizmu** – ne more biti napredka.

V pravno-političnem življenju je potrebno uveljaviti načelo **enakosti**: enakost pred zakonom, enakost pogojev za osebni razvoj, enakost ne glede na barvo kože, veroizpoved, spol ali druge dejavnike. Danes je politika v primežu interesov korporacij, enakost ljudi pa je prazna črka na papirju: »Človek toliko velja, kar plača.« Politika in pravo sta danes dekli gospodarskih in drugih interesov, o katerih se marsikomu niti ne sanja. Domisliti je treba mehanizme, da to preprosto ne bo več mogoče.

Prihodnost v znamenju tričlenosti

Ali bi lahko z idejo socialne tričlenosti rešili probleme današnjega sveta? Priča smo vojnām, ki so med drugim posledica neobvladanih gospodarskih interesov in nerešenih osnovnih družbenih, religioznih in narodnostnih vprašanj. Priča smo naraščajočemu pogubnemu vplivu pogoltnega kapitalizma anglo – ameriškega tipa, diktatu vse bolj mogočnih mednarodnih korporacij in ameriški prevladi, ki ogroža ves svet. Z idejo tričlenosti bi v družbo vpeljali ločitev področij na način, da se nobeno od njih ne bi moglo polastiti diktatorske vloge.

Na področju socialnih rešitev je veliko govora o **Univerzalnem temeljnem dohodku (UTD)**, ki naj bi predstavljal rešitev za socialne probleme v bogatih državah, toda v luči socialne tričlenosti se kaže kot družbeno škodljiv mehanizem, ki le na videz blaži pogubne posledice sedanjega razvoja, namesto da bi ga začel spreminjati v temeljih. Jasno je, da ni utemeljen na zavesti o resničnem delovanju družbe in pravični porazdelitvi sredstev.

Z idejo socialne tričlenosti se v zadnjem času posebej intenzivno ukvarjajo v Švici. Švicarska revija »Der Europäer« oziroma njena angleška različica »The Present Age«, ki izhaja iz duhovno-znanstvenega pogleda na svet, imenuje socialno tričlenost »**Magna Charta srednjeevropskih človekovih pravic**«; meni, da bi jo morali prepoznati kot najprimernejši koncept današnjega časa in jo začeti udejanjati. Boljšega vodila k temu, da bi postali aktivnejši, bolj ozaveščeni člani družbe, občutljivejši glede socialnih stisk in okolja, da bi povzdignili sodelovanje nad tekmovalnost, skupni interes nad osebnega, svobodo posameznika nad svobodo trga ter tako vzgajali svobodne in odgovorne člane družbe, danes ni najti.

Ko razvijamo misli v povezavi z idejo tričlenosti družbe, ne moremo mimo **številnih vprašanj**, ki posegajo v samo srčiko sedanjih družb:

- vprašanje denarja/kapitala/dobička kot najvišje vrednote in gibalov vseh aktivnosti,

- vprašanje denarja kot sredstva bogatenja (obresti),
- vprašanje potrebe po nenehni gospodarski rasti,
- vprašanje osebnega interesa pred družbenim,
- vprašanje gospodarskega/političnega lobiranja,
- vprašanje ustreznosti strankarskega sistema in obstoječe demokracije,
- vprašanje vrednot političnih osebnosti in številnih drugih.

Vsi, ki se dandanes ukvarjajo z idejami za prenovu družbe, imajo v ideji socialne tričlenosti odličen temelj za razmišljanje. Treba jo je razvijati ob upoštevanju sedanjih razmer in danosti ter umestiti v posamezna družbena okolja, primerno socialnim, kulturnim, zgodovinskim in drugim okoliščinam posamezne družbe.

Ta ideja ima ambicijo, da postane lepilo sodobne družbe in dejavnik, ki omogoča izgradnjo svobodnega, harmoničnega in srečnega sveta.

Zoran Železnikar
Veliki srpan 2023

Osnutek priprave Skupnosti – »Prerोजना Zemlja«

Sem Matevž Tomažič, po poklicu sem čebelar in prostovoljni naravovarstveni nadzornik. Predstavljam vam svoj osnutek priprave Skupnosti, poimenovan Prerोजना zemlja.

Po letu 2016 se je moje življenje obrnilo: novo rojstvo: prerोजना življenje. Pot me je vodila drugače, kot pred tem. Postal sem pozoren na naravo, jo opazoval, opazoval sem tudi te majhne pridne čebelice, kako so organizirane za življenje v skupnosti. Živim v Deželi Štajerski, kjer obdelujem zemljo na manjši kmetiji v Laporju. Srečo imam, da kmetija ni modernizirana, kot so ostale. Že od malega sem se učil in spoznaval delo na ročni in

deloma strojni pogon. Tehnologija me je zmeraj zanimala le toliko, da sem si z njo olajšal delo. Kmetujem po načinu permakulture, to je trajnosten način kmetovanja, ki ob dobri zasnovi daje obilne rezultate, tako za človeka, kot za naravo in živali. Na podoben način so kmetovali naši dedki in babice pred 100. leti.

Rad bi vam predstavil **stara, ponekod že pozabljena znanja**, ki so jih naši predniki prenašali iz roda v rod, vse do prihoda Interneta in moderne digitalizacije. Zato je prav, da se na ta stara znanja znova spomnimo, saj nam lahko pomagajo, da živimo in preživimo to temno obdobje, ki je pred nami.

Če pogledam skozi oči čebelarja, vidim, da so čebele edina živa bitja, ki so in tudi danes živijo po načelu skupnosti, saj živijo že vsaj 60.000 let. Čebelja družina je super organizem, kar pomeni, da je organizirana za življenje v skupnosti. Pri čebelah velja načelo, da preživi samo najmočnejši. Danes živimo v svetu z najmočnejšo tehnologijo, katere slabost je, da so med drugim tudi čebele pred izumrtjem. Ljudje smo tisti, ki smo dolžni, da čebele preživijo. Čebele so tiste, ki nam kažejo pot. Zato je prav, da jih upoštevamo.

Kako deluje skupnost v čebelji družini? Zelo podobno kot v skupnostih ljudi. Predstavljena so načela, ki so ključna za obstoj ljudi, ki živijo v skupnostih.

Kaj je skupnost?

Moje razmišljanje je takšno. Življenje ljudi na čim manjšem območju (10 min. hoje do varne točke), s **skupnim ciljem preživeti in biti čim manj odvisen od sistema** (hrana, energija, ljudska medicina, šolstvo, »telefonske« zveze, obramba,...

Tisti, ki živijo in so povezani v skupnosti, morajo razumeti in razmišljati kot naši dedki in babice pred 100. leti. Kaj je tisto, kar je življenjsko pomembno za preživetje leta in kaj je lahko pri tem dodana vrednost ali blagovna menjava.

Načela skupnosti:

1 Samozadostnost s hrano

- Pridelava in skrb za lastna domorodna/avtohtona semena (zelenjave, zelišč, poljščin, sadnih dreves, jagodičevja, divjega sadnega drevja),
- Vzgoja sadik v vrtnarijah, razmnoževanje in semenarstvo (imamo znanje, objekte),
- Kmetovanje po načinu Permakulture (ekološko, upoštevanje naravnih zakonitosti in načrtovanje – standardizirane grede, namakalni sistem, protitočna zaščita, uporaba naravnih virov energije, izdelava in uporaba komposta),
- Priprava in uporaba eko zeliščnih pripravkov proti boleznim, insektom (biodinamika, olje oljne ogrščice, listi Asimine – naravni insekticid...),
- Naravne sušilnice in pravilno skladiščenje pridelkov (učni center za samooskrbo Dole dr. Ana Vovk),
- Mletje žit, koruze in stročnic (ročni kamniti mlini),
- Vlaganje, kisanje, fermentiranje, predelava sadja in zelenjave,
- Predelava zelišč (macerati, eterična olja, rožne vode, cvetne esence),
- Pridelava čebeljih pridelkov (med, cvetni prah, propolis, Apilarnil, vosek, strup),
- Butična pridelava zelišč in divje hrane (fitomedicina),
- Predelava mleka (skuta, jogurti, kozje mleko, maslo, smetana, kefir),
- Predelava mesa (mast, zaseka, ocvirki, sušenje mesa),
- Sušenje zelenjave (»vegeta«, mlete začimbe),
- Sušenje sadja (suho sadje – vir vitaminov in mineralov čez zimo),
- Sušenje gob in zelišč,
- Lifiliozacija sadja, zelenjave, gob, zelišč, mleka.

2 Vzgoja otrok in izobraževanje po principu

- Učenje in spoznavanje Narave v naravi,
- Pomen živih in neživih stvari v naravi (nap.: megaliti, kristali,...),
- Pomen planetov in zvezd,

- Poučevanje mladih o zdravilnih zeliščih skozi leto (izdelava mazil ali repelentov (primer: proti insektom – klopom, komarjem),
- Spoznavanje naših prednikov (ljudi, ki so z svojimi izumi in znanji pomagali k »nadgradnji« človeštva),
- Spoznavanje pomena rastlin in njihovih »nadnaravnih« moči na delovanje človeka (cvetne esence, eterična olja).
- Poučevanje otrok in mladih o pomenu meditacije, joge.
- Poučevanje mladih o preživetju v naravi in postavitvi bivaka...

3 Izobraževanje o starih obrteh in poklicih

- Zakonitosti, prednosti in slabosti ročno izdelanih izdelkov,
- Vpliv človeške energije na energijo izdelka,
- Spoznavanje naravnih materialov v Naravi in pravilna določitev njihove uporabe,
- Uporaba pripomočkov in njihov pomen,
- Spoznavanje gradnje zemljank, kleti, opazovalnih stolpov in njihov pomen,
- Priprava materiala (npr. vrbove šibe je potrebno skuhati – dobimo na prožnosti lesa),
- Predelava ovčje volne, lanu, konoplje, kopriv (preja in platno),
- Izdelava naravnih streh (skodle, slama, zemlja, mah, kamen),
- Lončarstvo, rezbarstvo, kovaštvo, ...
- Izdelava oblačil (pletenje, vezenje, tkanje, šivanje oblačil po meri).

4 Pomoč kmetom, ki so vključeni v skupnost

- Pomoč ljudem v in izven skupnosti pri kmetijskih opravilih, v zameno za hrano, prenočišče ali storitev.

5 Javna kuhinja

Sistem javne kuhinje, ki bi temeljil na ekoloških živilih in »avtohtonih« domorodnih jedeh ter bi bil za člane skupnosti brezplačen.

- Zagotovitev obdelovalne površine za delovanje kuhinje, prostor, kader, skladišče...

- Peka kruha in peciva, potice, keksov...,
- Učenje mladine kuhanja, peke, priprave in shranjevanja ter konzerviranja živil...,
- Spoznavanje in učenje o kuhanju na odprtem ognju.

6 Zdravilstvo in višja stopnja zavesti (vsaka bolezen in poškodba ima vzrok)

Vse kar je povezano z našimi boleznimi in poškodbami je kreacija nas samih. Za vsako bolezen in poškodbo je najprej potrebno poiskati vzrok za nastanek.

- Zdravilstvo in metode zdravljenja, ki so jih poznali naši predniki,
- Višja zavest (meditacija, gozd, zdravilne točke, aromaterapija, ogt (orgonit generator in transformator), magnetna resonanca, eterična olja, cvetne esence, konoplja...).

7 Vključevanje invalidov ter skrb za starejše ljudi

- Pomoč invalidom pri vseh dejavnostih in delovanju v skupnosti,
- Pomoč starejšim ljudem in bolnikom (osebna nega),
- Mentorstvo pri »obujanju« starih znanj (predelava ovčje volne, lanu, konoplje za izdelavo preje, platna ali vrvi), strojenje kož,...

8 Obramba skupnosti

Obramba se deli na naravni in človeški faktor:

a. **Naravni faktor vpliva »temnih vragov«** (vetrovi, toča, nalivi, vročina, sončna pripeka, mraz, žled, sneg, vrtinci, »saharski« pesek, koprenasti oblaki, onesnaženost pitne vode in zemlje z uporabo GSO in kemičnih škropiv, fluora,...

Obrambna zaščita – fizična (protitočne mreže, naravni ali fizični vetrni upori, uporaba naravnih zastirk, uporaba naravnih materialov za zaščito pred mrazom (slama, turšuna, praprot, miskantus, sekanci in veje, kravji gnoj in živo apno,...), rastlinjaki, trajne grede, vodna zajetja, prečrpavanje vode s pomočjo sončnih celic, Izgradnja »spuščenih ali podzemnih« rastlinjakov, skladišč za pridelke, amfore, zavarovanje lastnih studencev pred fizičnim onesnaženjem, odkup ali najem kmetijskih,

površin, ki bodo v bodoče postala neobdelana in zaraščena, orgonski topovi, 12% kis, ogt...

b. Neposredni človeški faktor pomeni: psihološke in fizične napade na člene skupnosti z namenom uničenja lastnine za preživetje ali zdravje ljudi.

Obrambna zaščita pred tovrstnimi vplivi je iz pravnega področja Zadruge, kar se tiče fizičnih napadov in uničevanja ter kraje pridelkov ali lastnine členov skupnosti – prostovoljna obrambna zaščita ali staroselska/domorodna obramba. (borilne veščine, rokoborba, lokostrelstvo, frača strelstvo, radijske zveze, opazovalni stolpi, zvonovi, kresovi ...).

9 Omika: (misel – beseda – dejanje)

- Prepevanje slovenskih pesmi,
- Ohranjanje starih običajev (ličkanje, košenje, spravilo krme, svatbe,...),
- Izdelava glasbil, bobnov, piščali...,
- Ohranjanje omične dediščine,
- Spoznavanje naravnih strateških prioritet (vrste terena: zemlje, jezov, studencev, vrelcev...),
- Trgovanje (ljudje v skupnostih naj imamo svoj kovinski denar: kovance).

10 Denarna ali blagovna menjava

- Izvajanje storitev: urejanje okolja
- Prodaja ali menjava viškov žit, poljščin, sadja in zelenjave, sokov, vina, kisa, žganja, mleka in mlečno-sadnih izdelkov, jajc, čebeljega medu, zelišč, divjega sadja, eksotičnega sadja, lupinarjev in gob,
- Prodaja kruha, potic, kesov, pizz, pogač...,
- Prodaja predelanega sadja (kompoti, marmelade, džemi, suho sadje, sokovi, kis, vino, žganje...),
- Prodaja predelane zelenjave (konzervirana zelenjava, ajvar, paradižnikova mezga, pelati, gobe, kislo zelje, repa...),
- Prodaja zelišč, eteričnih olj, rožnih vod...,
- Prodaja naravne kozmetike in eko čistil za dom, perilo...,
- Prodaja izdelkov starih obrti (košare, lončene stvari, leseni gospodinjski pripomočki),

- Glamping vas (s pogledom na Pohorje ali Boč),
- Šiviljstvo, pletenine, tkanje blaga,
- Pridelava industrijske konoplje in lanu za pridobivanje preje.

Matevž Tomažič

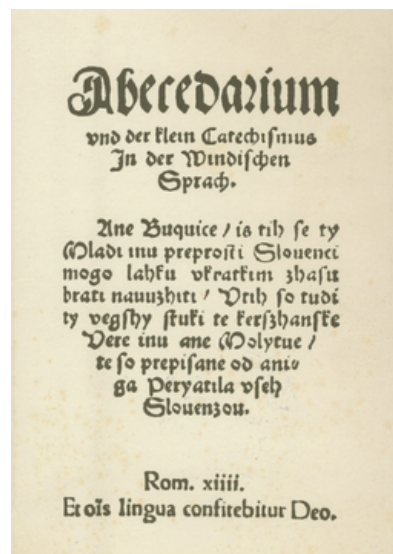
Veliki srpan 2023

Kratek pregled razvoja šolstva na Slovenskem 1. del

Zgodovina osnovnega šolstva na Slovenskem po nam znanih virih sega v obdobje 15. stoletja. Začetek šole na Pilštanju v Deželi Štajerski je namreč datiran 12. sušca 1466, kar dokazuje darilna pogodba.

Nadaljnje dejavnosti v zvezi s slovenskim šolstvom so potekale v obdobju slovenskega protestantizma v 16. stoletju. Primož Trubar je v Cerkovni ordningi (1564) pripravil načrt protestantske cerkvene organizacije, v njej pa je postavil tudi teoretična izhodišča za razvoj slovenskega protestantskega šolstva, ki pa zaradi izгона protestantov konec 16. stoletja ni moglo prav zaživeti. Za slovenske protestante je bilo pomembno, da je osnovna ali elementarna šola v razumljivem domačem jeziku dostopna za vse, ne glede na družbeni položaj. V slovenskih protestantskih župnijah, se je elementarno šolstvo hitro razširilo in po pravilu je v njih kmalu delovala tudi šola, v kateri so uporabljali slovenske knjige oziroma učbenike: Katekizem, Abecedarij in pesmarico.

Abecedarium 1550

Leta 1563 so v Lublani ustanovili stanovsko šolo, ki je bila do ukinitve in izгона protestantov s Krajnskega in ostalih slovenskih dežel leta 1598, najpomembnejša protestantska izobraževalna ustanova in največji dosežek protestantskega šolstva na slovenskih tleh. Podobno šolo so deželni stanovi že desetletje prej, leta 1553 ustanovili tudi v Celovcu v Deželi Koroški.

Šola je bila pet razredna. Prvi razred v Lublani je bil elementaren, učenci pa za sprejem niso potrebovali predhodnega šolskega znanja. Učni jezik v prvem razredu je bila tudi slovenščina in sicer pri branju, verouku in petju. Za slovenske učbenike v prvem razredu so uporabljali: katekizem Sebastijana Krella, začetnico Adama Bohoriča in različne pesmarice. V višjih razredih je pouk potekal izključno v latinskem jeziku.

Po pregonu protestantov in zatrtju protestantizma na Slovenskem – z izjemo Prekmurja, ki je sodilo v Ogrsko kraljestvo – so v procesu rekatolizacije pobudo za prenovo celotnega verskega življenja prevzeli jezuiti. Imeli so močno oporo pri papežu, Habsburžanih in krajevnih škofih, ki so jim omogočili materialno osnovo za njihovo delovanje. Na ozemlje slovenskih zgodovinskih dežel so prišli konec 16. in v začetku 17. stoletja. Jezuitska vzgojno-izobraževalna središča so nastala v Celovcu, Gorici in Trstu ter v Lublani, sredi 18. stoletja pa tudi v Mariboru. Jezuiti so bili zelo dejavni na vseh podro-

čjih in med vsemi sloji prebivalstva, kot pridigarji in misijonarji, kot spovedniki, najbolj pa so bili prisotni v vzgojno-izobraževalni dejavnosti. Jezuiti so svoje gojence vzgajali za voditelje ljudstva na vseh področjih, zato so v svoje vrste sprejemali vse, ki so bili ali pa so lahko postali družbeno pomembni.

Jezuitska pedagogika je bila podlaga za nastanek in razvoj poznejših gimnazij in višjega oziroma univerzitetnega šolstva. V oči bode dejstvo, da so bili Jezuiti kot red uradno razpuščeni leta 1773, to je tri leta potem, ko je cesarica Marija Terezija leta 1770 razglasila elementarno šolstvo za »politicum« oziroma za zadevo države in njene politike ter napovedala reformo elementarnega in tudi vsega drugega šolstva. (str. 28 in 40) Seveda je bil jezuitski kader večinoma prerazporejen prav v nove šole, ki so nastale z reformo Marije Terezije.

Med predlogi reform osnovnega šolstva so na Dunaju obravnavali tudi predlog Slovenca Blaža Kumerdeja o ureditvi osnovnih šol na Krajnem. Kumerdej je leta 1772 cesarskemu dvoru predlagal, da bi na Krajnem, kjer je bilo prebivalstvo večinsko slovensko, v elementarnih šolah poučevali v slovenskem jeziku. To je utemeljeval s prepričanjem, da se otroci v materinščini hitreje naučijo brati in pisati, posledično pa pozneje lažje razumejo državne odloke, bolje gospodarijo in so tudi boljši vojaki. Zato je predlagal tudi uporabo slovenskih učbenikov, ki jih do takrat še ni bilo. Čeprav njegov predlog ni bil sprejet, pa je bil vsekakor izviren in zanimiv. V določenih pogledih so ga celo upoštevali – pri nekaterih prevodih iz nemščine – predvsem pa si je Kumerdej na Dunaju za vprašanja osnovnega šolstva na Krajnem pridobil sloves posebnega izvedenca. V poznejših letih je na področju osnovnega šolstva v Deželi Krajniski prevzel odgovorne naloge in je pomembno vplival na njegov razvoj.

Že leta 1773 je v Lublani/Labaci izšel slovenski učbenik Kratki sapopadik kershanskiga navuka sa otroke inu kmetske ludy, Labaci 1773. Šlo je za katekizem z abecednikom, ki je v vsaki elementarni

šoli še dolgo predstavljal podlago šolskemu delu.

Po predlogu Ignaca Felbigerja, opata iz Sagana je konec leta 1774 – leto po razpustitvi jezuitskega reda – izšla Splošna šolska naredba (Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in sämtlichen k. k. Erbländer), ki predstavlja prvi in temeljni osnovnošolski zakon za vse habsburške dedne dežele. To pomeni za osrednje slovensko narodnostno ozemlje – za Dežele Koroško, Štajersko in Krajnisko ter Goriško grofijo oziroma za poznejše Primorje. Izvzeta pa so bila območja pod beneško oblastjo (Beneška Slovenija in Beneška Istra) ter ogrsko oblastjo (Prekmurje in Bezjaška Slovenija). Ta zakon je prvi celovito urejal problematiko osnovnega šolstva.

Leta 1777 je v nemščini izšla Felbigerjeva knjiga Methodenbuch für Lehrer der deutschen Schulen in den kaiserlich-königlichen Erblanden, ki je bila prevedena tudi v slovenščino z naslovom Sern ali vonusetek teh metodnih buqvi posebnu sa dushelske uzhenike u zesarskeh kraileveh dushellah, Dunej, 1777. Prečrkovano v današnjo pisavo zaradi lažje berljivosti se glasi Sern ali vonusetek teh metodnih bukev posebnu za duželske učence u cesarskeh kraileveh duželah, Dunej, 1777. Gre za skrajšan in prirejen priročnik za osnovnošolske učitelje v katerem so navodila za delo učiteljev.

Metodne bukve za duželske učence, 1777

Domorodec

Glasnik Domorodne Skupnosti Zedinjenih
Slovenskih Dežel

urednik: Samo Korošec,
spletni naslov uredništva: info@domorodnaskupnost.si,
Mlinska ulica [22], [2000] Maribor,
Dežela Štajerska,
tel.: 041 573 663, www.domorodnaskupnost.si

www.domorodnaskupnost.si